

**Fiatalkorúak felkészítése az önálló életvezetésre a gyermekotthonban,
utógondozó otthonban**

A gyermekotthonokban az önálló életvezetésre nevelés, tanulás meglehetősen hosszú folyamat. Minden tevékenységben benne kell lennie, tudatosan megfelelő irányultsággal. A szocializációs folyamatokat ismerni kell, csak ennek birtokában lehet tudatos munkát folytatni. Nem szabad a tapasztalatainkra hagyatkozni csupán, de átgondoltan tudni kell a hatást, amit kiváltunk irányításunkkal.

A szocializáció Brim (1966) immár klasszikusnak számító meghatározásában- „folyamat, mely által az egyének olyan tudásra, képességekre és állapotokra tesznek szert, amely alkalmassá teszi őket arra, hogy a különböző csoportoknak és a társadalomnak többé- kevésbé hasznos tagjaivá váljanak.”¹/1. Ranschburg Jenő: Szeretet, erkölcs, autonómia 15. oldal /

Az önálló életre nevelés mindvégig jelen kell legyen a tevékenységekben, nevelési folyamatban.

„... nevelés pedig a másik javát akaró jó szándékú növelés, fejlesztés.”²

„A nevelés egy bipoláris folyamat / kétközpontú, kétirányú /, ami a kölcsönösségen alapul.”³ / 2, 3:Gyermekotthoni nevelés és gondozás alapismeretek Comenius B.T. 1998. , 35. oldal /

Ezeket a gondolatokat csak előzménynek szántam, mert ez egy külön dolgot igényelne. Sokkal összetettebb, mintsem a gyermek otthoni neveléséről érdemlegeset írhatnék. Így csak utalásként említem- mintegy előzményként- jelenlegi munkám elé.

Az utógondozó otthon működésével kapcsolatos tapasztalataimat, törekvéseimet, gondjaimat szeretném megosztani másokkal.

Gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések közé tartozik az utógondozási ellátás elrendelése.

„ 90.§ (1)¹ Az otthont nyújtó ellátás keretében az átmeneti, vagy tartós nevelés megszűnését követően a fiatal felnőtt családjába való sikeres visszailleszkedését, illetve önálló életének megkezdését utógondozással kell segíteni a gyámhivatal határozatában foglaltak szerint...”⁴

„92.§ (1) Az utógondozói ellátást a fiatal felnőtt 24. életévének betöltéséig kérheti...”⁵

„92.§ (2)¹ Az utógondozói ellátás keretében a fiatal felnőtt számára a befogadást vállaló nevelőszülő, gyermekotthon, vagy utógondozó otthon, továbbá külső férőhely működtetője lakhatási lehetőségről gondoskodik és a fiatal felnőtt szükségleteihez, helyzetéhez igazodó ellátást nyújt. Ha a fiatal felnőtt ellátásában zsebpénz biztosítása is szükséges, annak összege nem lehet kevesebb a 82.§ (1) bekezdésének c) pontjában meghatározott mértéknél.”⁶

„92. § (3)² A fiatal felnőtt kérelmére az ellátást nyújtó nyilatkozik a fiatal felnőtt utógondozási ellátására történő befogadásáról, ha a fiatal felnőtt Gyvt. 93.§-ának (1) bekezdésében meghatározott helyzetben van, és elhelyezése az ellátást nyújtó férőhelyén megoldható.⁷

/ 15 / 1998 (IV.30) N.M. rendelet. A személyes gondoskodást nyújtó gyer.: 4, 5, 6, 7, : 20-21. oldal /

Nem tudok, és nem is akarok anonim módon írni munkámról, mert ez annyira speciális és felismerhető.

1994-ben a „PHARE” támogatásával jött létre ez az Életkezdő Otthon. A célja az volt, hogy a fiatal felnőttek önálló életvitelének tanulását segítse. Természetes közegben, ahol szomszédokkal együtt élnek. Egy család közelében, de nem együtt, közös háztartásban. A csoport „heterogén” összetételű: fiúk és lányok 18 éves kortól 24 éves korig. Az elhelyezés többségében egyszemélyes, de van két szoba, ahol ketten laknak. Van egy nagyméretű helyiség, ahol együtt lehetnek, igény szerint.

Ebben az Életkezdő Otthonban dolgozom a megnyitás óta. A felújításban is részt vettem néhány fiatallal akik itt nyertek elhelyezést.

„A pedagógus megjelenésével, szavaival, viselkedésével, kommunikációjával és metakommunikációjával, minden megnyilvánulásával értékeket, normákat, szándékokat képvisel. Vagyis akarva, akaratlanul, tudatosan, önkéntelenül mintát nyújt. Mindebben benne van neveltetése, benne vannak tanulmányai, és benne vannak érzelmei, indulatai. Egész személyisége megnyilvánul abban, amit közvetítésnek nevezünk.”⁸ / Galicza János- Schödl Livia 5.oldal /

Óvónő vagyok, voltam, leszek. Nevelői attitűdöm is ennek megfelelően alakult. Nemcsak a kisgyermeknek van szüksége a féltésre, megértésre. Az emberben mindvégig megmarad a gyermek, emlékeivel, érzelmeivel.

Szerencsés helyzetben voltam, hiszen sok fiatalot ismertem gyermekkorában.

A gyermekotthoni csoportokban dolgoztam előzőleg, azokból is költöztek ide néhányan. Beszélgetéseink során felidéztek az együttes élményeinket. Többen bekapcsolódtak, megnyíltak, meséltek jó és rossz élményeikről. Mégis az egyéni beszélgetéseink során ismertem meg legjobban érzéseiket, érzelmeiket. Nem éltem vissza bizalmukkal, soha nem beszéltem ki, amit elmondtak nekem. Intimitásuk miatt nem szeretnék ezekről írni most sem.

„A múlt szálán esetleg befolyásolni lehet a jelent, s ami még fontosabb, a jövőt!”⁹ / Mohácsi Livia: Találkozás önmagunkkal, 67.oldal /

Ha ezt figyelembe vesszük, sokat segíthetünk feldolgozni nyomasztó élményeiket. Amennyiben nem tudunk hatékonyan segíteni, pszichológushoz irányíthatjuk.

Szakmai szempontból érdemes számba venni adottságaikat, szükségleteiket, kiemelni az „Én”-fejlődésük szempontjából fontos

területeket...”¹⁰ / Gyermekotthoni nevelési és gondozási alapismeretek-Comenius BT- 35. oldal /

Ebben a korban a fiatal felnőttek Én-azonosság keresése zajlik. Fontos az önfogadás segítése. Ahhoz, hogy hatékonyan tudjunk közreműködni ebben, magunknak is kell a fejlődés. Szemléletmódunk alakítására szükség van, ezért jártam szívesen különböző tréningekre, tanfolyamokra.

„A változás törvényszerű és megállíthatatlan bennünk. Akkor is, ha egyéves, akkor is, ha százéves az ember.”¹¹

/ Mohácsi Lívია: Találkozás önmagunkkal, 163. oldal /

Nem szabad félni, szembenézni hibáinkkal. Ha tévedtünk, elnézést kérni a fiatal felnőtől is. Ettől nem lesz kisebb a tekintélyünk. Figyelnünk kell reakcióinkat, ismernünk kell a célt, hogy mit akarunk elérni. Igyekeznünk kell jó módszert választani ennek érdekében.

Sokat segít a kivárás, meggyőzés. Az egyéni beszélgetések során, az egész metakommunikációnknak jeleznie kell a figyelmet, megértést.

„A jól meghallgatott ember rokonszenve visszasugárzik ránk. Ez segítheti az egészséges önszeretet kialakulását.”¹² /Mohácsi Lívია: Találkozás önmagunkkal 115. oldal /

Önálló életre nevelés- életkezdés

Az életkezdő fiatalokkal a kapcsolatot még kiköltözés előtt felveszem. A fiatal meglátogat bennünket, ismerkedik a házzal, annak lakóival. Beszélgetünk az életrendjükről, lehetőségekről, elvárásokról.

Beköltözés után ismertetem a ház szabályait, házirendet. Ezek világosak, betarthatóak. Elmondom, hogy a ház berendezéséért anyagilag felelősek, a rongálást meg kell fizetni. Ekkor már megkapja a fiatal felnőtt a bejárati- és szobaajtó kulcsát. A hosszabb eltávozás helyét, idejét felírjuk, egyébként szabadon közlekedhetnek. Nem tartozik beszámolni minden lépéséről, de örülök, ha tudom, hová megy (Pl. iskola, edzés, munka, stb.)

Az első napokban még sokszor visszajárnak a régi csoportjukba. Ez teljesen érthető, nehéz a leválás. Ebben nem akadályozom őket. A legtöbb esetben a berendezkedés is hosszabb folyamat. Erre is megvan a türelmi idő, hogy megjöjjön hozzá a kedvük. A lehetőség szerint átrendezhetik a szobájukat, saját kedvükre, igyekszem kevésbé beleszólni. Amikor már „birtokba vették” a szobájukat, egyre többet tartózkodnak itthon. Felveszik a kapcsolatot a már régebb óta itt lakó fiatalokkal. Eleinte a már korábban kiköltözöttek fenntartással vannak az újonnan érkezőkkel szemben- különösen, ha a híre megelőzi.

Peti még nem is volt 18 éves, amikor magatartási problémák miatt került hozzánk. Ez volt az utolsó esélye a „normál” csoporthoz. A híre jócskán megelőzte. Voltak, akik sajnáltak bennünket, voltak, akik ijesztgettek. „Majd meglátjuk, milyen szörnyű lesz egy fedél alatt lakni Vele!” Agresszivitása, erőfölénnyel való visszaélése köztudott volt, ezen kívül lusta, ápolatlan, rendetlen. Kellőképpen előkészítették a „jóakarók” a fiataljainkat is.

Nekem mindig az volt az elvem, hogy mindenki tiszta lappal indít, segítek, ha Ő is akarja! Szerencsére mindig van néhány fiatal, a régebb óta nálunk lakók közül, aki segít ebben. De vannak, akik nagyon is ellenállnak az elfogadás, befogadás terén.

Peti beköltözése után jó hosszúra nyúlt a türelmi idő. Eleinte, ha kifogásoltam, hogy még nincs rend a szobájában, csak azt mondta: „Jó ez nekem!”. Később csak annyit mondtam: „-Peti!” máris mondta: „-Tudom, tudom, a szobám!” – Felszínes rendet tett. A lányok rávették, hogy ápolja magát. Egy alkalommal két színházjegyet kaptunk. Tudtam, hogy Petit érdekelné, ezért neki adtam és a barátjának. Amikor készülődött, öt percenként szaladgált hozzám, hogy mit vegyen fel. A zoknitól a nyakkendőig mindent le kellett ellenőrizni, megerősíteni, hogy jó a választás. A végeredményt is bemutatta, az elismerés után széles mosollyal vonult el barátjával. Toleráns nevelővel mentek a színházba, akinél nem volt érdemes deviánsan viselkedni. Másnap alig várta, hogy élményeit elmondhassa. Rájöttem, Petinek nagy lelke van, érzelemgazdag, jóérzésű ember.

Nehezen tudtam meggyőzni az igényes fiatalokat, hogy ne ítéljék el Petit, hanem segítsék a fejlődésben. Különösen Laci volt különösen ellenszenvvel iránta. Nála meglehetősen előtérben volt egyébként is az „ego”, sokat adott magára, jó tanuló volt. Érettségi után, az ötödévet végezte a technikumban. A többiekkel is távolságtartó volt, de Petivel még ellenséges is. Lenézte, megvetette, sokszor hangot is adott ellenszenvének. Többször egymásnak ugrottak, nehezen lehetett megnyugtatni Őket. Laci legtöbbször visszahúzódott a szobájába, nem szívesen tartózkodott a többiekkel együtt a nappaliban. Sokat kellett győzködnöm egyéni beszélgetések során, hogy higgyen Peti fejlődési lehetőségében. Nehezen bírtam rá, hogy más módon közeledjen hozzá, találjon benne értéket. Valamikor megtörtént a nagy beszélgetés közöttük. Laci elismerte, igazam van, Peti képes lesz a fejlődésre. Ettől kezdve javult a kapcsolata a többiekkel is. Már képes volt a jót keresni a másokban, és nem felszínesen ítélni.

Sajátos helyzet van egy ilyen életkezdő csoportban. Átmenet a „bent” és a „kint” között. Csoport is, meg nem is! Különböző csoportból különböző igényszintű, ismeretszintű fiatalokból tevődik össze. Más-más problémával, lelki sérüléssel, amivel nehezen tud megbirkózni.

A fiatalokkal próbáltam megértetni, hogy nem kell mindenről tudniuk, ami a másikkal történik. Tiszteletben kell tartani a másik magánszféráját. Meg kell tanulniuk egymás mellett élniük, nem együtt! Nincsenek csoportgyűlések, mindenkivel saját magával beszélem meg a problémáját. Véleményüket, javaslataikat igyekszem figyelembe venni a működés során. Ismerniük kell jogaikat, kötelességeiket. Törekedni kell arra, hogy a csoportkötődések lazuljanak. Itt nem kell sok közös rendezvény, együttes tevékenység. Természetesen a születésnapokat megtartjuk és az éves nagy ünnepeket is. Az ünnep megszervezését, örömszerzését, és meghitté tételét kell megtanítani. A cél az, hogy a saját családjukban majd képesek legyenek erre.

Életvitelükben hangsúlyozottan érvényesülni kell, hogy felelős vagyok minden cselekedetemért, magamért. Döntéseket kell hoznom, vállalnom kell a következményeket, ha jó, ha rossz. Magamnak kell gondoskodnom magamról. Segítséget csak akkor kérek, ha egyedül nem boldogulok, megpróbálom magam megoldani, amit tudok.